

Het G-woord: relatie tussen gender en geweld

In de aanpak van fysiek, seksueel en cybergeweld bij jongeren en jongvolwassenen is het belangrijk om rekening te houden met de rol van gender. Genderongelijkheid is namelijk een belangrijke factor in het ontstaan en voortduren van dit soort geweld. Maar wat is gender en hoe kan genderongelijkheid leiden tot geweld? Deze factsheet beantwoordt deze vragen aan de hand van casuïstiek en sluit af met tips voor een gendersensitieve aanpak van geweld.

Wat is gender?

Gender gaat over rollen, gedragingen, activiteiten en eigenschappen die men in een maatschappij passend vindt voor vrouwen en mannen. Gender is dus niet hetzelfde als **seks of geslacht**, en gaat niet over de **biologische, fysieke eigenschappen** van vrouwen en mannen. Het gaat om vrouwelijkheid en mannelijkheid, zoals het idee dat mannen stoer moeten zijn en vrouwen zorgzaam. Genderrollen zijn sociaal-cultureel bepaald en worden beïnvloed door factoren als leeftijd, klasse en etniciteit, maar ook door religie en seksuele oriëntatie. De invulling van wat passend is voor vrouwen en mannen verschilt dus door de tijd heen, per samenleving en tussen sociale klassen. Genderrollen zijn afhankelijk van de context, en kunnen veranderd worden.

Niet alle sociale rollen, gedragingen en daaraan gekoppelde individuele eigenschappen worden in onze maatschappij hetzelfde gewaardeerd. Dit gaat over de verschillende waardering van mannelijkheid en vrouwelijkheid, waarbij we de dingen die we als mannelijk zien – zoals durf, leiderschap of kostwinnerschap – vaak hoger waarderen dan dingen die we als vrouwelijk zien – zoals zorgzaamheid. Hiervan is ook sprake als mensen lager gewaardeerd worden wanneer ze zich niet gedragen zoals de heersende genderrol voorschrijft (bijvoorbeeld mannen die zich vrouwelijk gedragen). Het hangt samen met andere ongelijkheden, bijvoorbeeld op basis van seksuele voorkeur. Zo wordt heteroseksualiteit voorgesteld als de norm en hoger gewaardeerd dan andere seksuele voorkeuren, zoals homo- of bisexualiteit.

Wat is gendergerelateerd geweld?

Gendergerelateerd geweld (GGG) is geweld tegen iemand op grond van geslacht, genderidentiteit, seksuele oriëntatie of genderexpressie. In de praktijk treft dit geweld vooral vrouwen en mensen die zich niet gedragen zoals de genderrol voorschrijft, zoals mensen die zich identificeren als LHBTI. Mannen kunnen ook slachtoffer worden van (seksueel) geweld, maar dit komt niet op zo'n grote schaal voor als geweld tegen vrouwen.

Onderzoek naar genderrollen en gendergerelateerd geweld

Uit onderzoek naar de relatie tussen genderrollen en GGG blijkt het volgende:

Mannen die genderstereotiepe opvattingen hebben over **rollen** (bijv.: mannen zijn stoer, vrouwen zijn zorgzaam) en over **seksualiteit** (mannen geven hun wensen aan, vrouwen zijn verantwoordelijk voor grenzen) **plegen** eerder gendergerelateerd geweld dan mannen die geen genderstereotiepe opvattingen hebben. ^{1, 2, 3, 4}

Vrouwen zijn eerder **slachtoffer** van geweld als ze genderstereotiepe opvattingen hebben, in het bijzonder een positieve houding ten opzichte van mannelijke dominantie.

Mannen die superieure waarde toekennen aan heteroseksualiteit, controle over vrouwen willen, mannelijk assertief zijn en seksuele dominantie willen, **plegen** eerder gendergerelateerd geweld.⁴

Mannen die zich snel in hun mannelijkheid gekrenkt voelen, bijvoorbeeld omdat een vrouw het beter doet op het werk of omdat ze werkloos zijn, **plegen** eerder geweld tegen vrouwen en LHBTI-personen.⁵

Meer informatie over deze thema's is te vinden op: [Act4Respect.nl](https://act4respect.nl)

Waarom een gendersensitieve aanpak van geweld?

Gendersensitiviteit betekent dat er rekening wordt gehouden met de sociaal-culturele rollen die mannen en vrouwen vervullen. Met een gendersensitieve blik kijk je naar de verschillen in macht, gelijkheid, afhankelijkheid en gedrag, als gevolg van die verschillende rollen. Het toepassen van een genderperspectief betekent dat je verder kijkt dan alleen de verschillen in de aard en omvang van het geweld dat vrouwen en mannen treft. Geweld wordt juist in de brede maatschappelijke context van ongelijkheid, in het bijzonder tussen de seksen, geplaatst en zo worden de oorzaken van geweld, in al hun ingewikkeldheid, beter herkend, erkend, aangepakt en weggenomen. Bij het ontbreken van gendersensitiviteit worden de complexe processen die geweld veroorzaken onvoldoende gezien. Een gendersensitieve aanpak van geweld is dus erg belangrijk voor een effectieve aanpak van geweld.

Bronnen

1. Leen, E., Sorbring, E., Mawer, M., Holdsworth, E., Helsing, B. & Bowen, E. (2013). Prevalence, dynamic risk factors and the efficacy of primary interventions for adolescent dating violence: An international review. *Aggression and Violent Behavior* 18, 159-174.
2. Tharp, A.T., DeGue, S., Valle, L.A., Brookmeyer, K.A., Massetti, G.M., & Matjasko, J.L. (2012). A systematic qualitative review of risk and protective factors for sexual violence perpetration. *Trauma Violence Abuse*, 14(2), 133-167.
3. Jewkes, R., Flood, M. & Lang, J. (2014). From work with men and boys to changes of social norms and reduction of inequities in gender relations: a conceptual shift in prevention of violence against women and girls. *Violence against women and girls* 3, 1-10.
4. Reyes, H., Foshee, V., Niolon, P., Reidy, D., Hall, J. (2016). Gender role attitudes and male adolescent dating violence perpetration: Normative beliefs as moderators. *Journal of youth and adolescence*, 45(2), 350-360.
5. Baugher, A. & Gazmarian, J. (2015). Masculine gender role stress and violence: A literature review and future directions. *Aggression and Violent Behavior* 24, 107-112.

- Houd er rekening mee dat meisjes een verhoogd risico op slachtofferschap hebben en jongens op plegerschap.
- Jongens kunnen ook slachtoffer zijn van geweld, maar zullen het waarschijnlijk moeilijk vinden om hierover te praten.
- De gevolgen van geweld kunnen verschillend zijn voor meisjes en jongens, zo kunnen meisjes vaker te maken krijgen met *victim blaming* of eerder psychische problemen krijgen.
- Probeer hier aandacht aan te besteden in de aanpak en preventie van geweld en probeer de gevolgen op verschillende domeinen in kaart te brengen (individueel, relatie, gezin, maatschappij).
- Benoem tijdens interventies met jongeren uitdrukkelijk mannelijkheid en vrouwelijkheid en hoe die zich tot geweld verhouden. Besteed daarbij ook aandacht aan machtsverschillen, afhankelijkheid en de relatie met geweld.
- Ga na of en zo ja, op welke manier het slachtoffer afhankelijk is van de pleger.
- Wees ervan bewust van jouw eigen (stereotiepe) gedachten over genderrollen. Die kunnen jouw aanpak beïnvloeden.
- Wees je ervan bewust dat jouw sekse de jongere kan beïnvloeden, jongeren zouden het bijvoorbeeld fijner kunnen vinden om thema's met betrekking tot relaties en seksualiteit met iemand van hetzelfde geslacht te bespreken.
- Wees cultuursensitief: sta er open voor dat je eigen normen en waarden over vrouwelijkheid en mannelijkheid niet voor iedereen hoeven te gelden. Bij verschillende jongeren met verschillende (culturele) achtergronden kan er anders worden gedacht over wat wel of niet kan.

Act4Respect

Een samenwerking tussen:

Kennisinstituut
voor Emancipatie en
Vrouwengeschiedenis

atria

Rutgers

Kenniscentrum
seksualiteit

© Atria, Rutgers, november 2019, E: info@act4respect.nl, Act4respect.nl